

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060202

DOM
2015-04-30
Stockholm

Mål nr
M 8940-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-09-11 i mål nr M 2876-14, se bilaga A

KLAGANDE

Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs kommun
Miljöförvaltningen

402 31 Göteborg

MOTPART

K B

SAKEN

Utdömmande av vite

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom förpliktar Mark- och miljööverdomstolen K B att till staten betala det förelagda vitet om sammanlagt 30 000 kr avseende perioderna 25 maj – 24 juni och 25 juni – 24 juli 2014.

Dok.Id 1200744

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs kommun (nämnden) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom och döma ut det ansökta vitet om 30 000 kr avseende två perioder (den 25 maj till den 24 juni och den 25 juni till den 24 juli 2014).

K B har motsatt sig ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Nämnden har till stöd för överklagandet anfört i huvudsak samma omständigheter som hos mark- och miljödomstolen och har tillagt bl.a. följande.

Vid inspektionerna var det inte någon synlig skillnad på höjdnivåerna. Med beaktande av att det rör sig om utfyllnad på en till flera meters höjd talar det starkt för att något borttagande inte kan ha skett. Även om beslutsmyndigheten har bevisbördan för att en överträdelse har skett och beviskravet är högt, bör det som adressaten invänt vara mer än en orimlig bortförklaring. Om **K B** verkligen följt föreläggandet och grävt bort massorna hade han enkelt kunnat visa detta med kvitton från transporten där det framgår hur stora mängder massor som transporterats bort och vem som tagit emot massorna.

Det är inte otänkbart att **K B** kört bort mindre mängder av gödseln, vilket han själv uppgett. Däremot har han inte lämnat någon ordentlig upplysning till miljöförvaltningen om vem som kört bort gödseln eller vem som har tagit emot den. Han har brutit mot vitesföreläggandet både när det gäller kravet att forsla bort gödseln och kravet att redovisa transportör och mottagare med kvitto. Även om **K B** inte har något kvitto som styrker transporten måste han kunna uppge ett namn på transportör och mottagare, så att förvaltningen kan kontrollera uppgifterna och att mottagaren kan ta hand om gödseln på ett säkert och lagligt sätt. **K B** har inte kunnat lämna några uppgifter som varit möjliga att följa upp, eftersom han hela tiden ändrat sig. En trolig förklaring till att han inte kan redovisa transportör och mottagare

är att han inte heller uppfyllt den första delen av punkten 2 i vitesföreläggandet, dvs. att ta bort den gödsel som lagts upp på framsidan av huset.

Mark- och miljödomstolen har motiverat sitt avslag enbart med att nämnden inte har visat att massorna inte har tagits bort. Men föreläggandet innebär att K B ska komma in med kvitto på att gödseln har transporterats bort och lämnats till mottagare. Den delen av föreläggandet har domstolen över huvud taget inte tagit ställning till.

Mark- och miljödomstolen har också bedömt att det är oklart för vilka tidsperioder ansökan avser. I vitesföreläggandet anges att gödseln ska tas bort senast den 21 mars 2014 och att redovisning med kvitton ska göras senast den 24 mars 2014. Föreläggandet gäller vid vite om 20 000 kr och därefter med 15 000 kr för varje månad som föreläggandet inte har följts. Mark- och miljödomstolen dömde ut vitet om 20 000 kr den 7 maj 2014. Den 1 augusti 2014 ansökte miljöförvaltningen om utdömmande av det löpande vitet. Tidsperioden angavs från ansökan om utdömmande den 13 maj till och med juli. Även om tidsperioden inte är angiven helt tydligt har K B inte rättat sig efter föreläggandet under tidsperioderna den 25 april till den 24 maj, den 25 maj till den 24 juni och den 25 juni till den 24 juli. Ansökan avser perioden den 25 maj till den 24 juni och perioden den 25 juni till den 24 juli.

K B har anfört i huvudsak följande. Miljöförvaltningen var på besök och såg då en hög med sand och gödsel, men det gjordes ingen mängdberäkning. Han ringde mannen som hade levererat gödseln direkt efter miljöförvaltningens besök. Han kom då och hämtade gödseln. Anledningen till att det dröjde och att det fanns lite olika versioner i början berodde på att han inte visste hur han skulle ordna med papper på något som inte fanns kvar. Det huvudsakliga var åtgärdat enligt miljöförvaltningens senare krav genom vite. Han erbjöd miljöinspektörerna att han kunde gräva runt med grävmaskinen, som han hade tagit hem, för att de skulle känna sig säkra på att det inte fanns något kvar. De tackade nej till förslaget. Han kommer aldrig kunna lämna några papper på att det är bortkört, vilket gör att det är omöjligt att uppfylla de krav som är förenade med vite. Enligt miljöförvaltningens jurist så är det inte möjligt att bli ådömd ett vite om man inte längre kan uppfylla kravet i föreläggandet. Han undrar hur nämnden kan säga att han kanske har kört bort en mindre del, när det lika gärna skulle

kunna vara all gödsel som är borta. Han har gjort det som krävdes i vitesföreläggandet, nämligen att transportera bort gödseln.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Som mark- och miljödomstolen konstaterat är det aktuella vitesföreläggandet lagligen grundat. Av handlingarna i målet framgår att föreläggandet är delgivet K B och att det har vunnit laga kraft.

I nämndens ansökan anges att denna avser två månader som föreläggandet inte följts från ansökan om utdömmande i maj till och med juli. Nämnden har i sitt överklagande hit förtydligat att ansökan avser utdömmande av vite för perioderna den 25 maj – 24 juni 2014 och den 25 juni – 24 juli 2014. Mark- och miljööverdomstolen anser att det numera inte föreligger några oklarheter avseende vilka perioder som ansökan avser.

Frågan i målet är om det är visat att föreläggandet har överträtts. Föreläggandet avser förutom borttagande av gödseln även krav på transportör och mottagare av gödseln. Redovisning av transportör och mottagare av gödseln ska enligt föreläggandet göras genom kopia av kvitto. K B har invänt att gödseln har tagits bort från fastigheten och att han inte kan lämna papper på vem som hämtat gödseln.

I målet är ostridigt att K B inte har lämnat in kopia på kvitto avseende borttagande av gödseln. K B har inte heller i övrigt lämnat någon uppgift, som är möjlig att kontrollera, om vem som skulle ha transporterat bort och tagit emot gödseln. Genom vad som framkommit i målet är det därmed utrett att K B har överträtt föreläggandet i denna del. Vad K B anfört innebär inte att han haft giltig ursäkt att inte följa föreläggandet.

Vid sina inspektioner på fastigheten den 12 maj och den 29 juli 2014 har miljöförvaltningen noterat att på den plats där det tidigare låg gödsel fanns det sand, jord och grus och att det senare hade såtts gräs på platsen, att det inte var någon synlig skillnad på höjdnivåerna och att det inte gick att avgöra om gödseln grävts ur och tagits bort. De iakttagelser som miljöförvaltningen gjort vid sina inspektioner,

tillsammans med den omständigheten att K B inte har kunnat lämna uppgift om transportör och mottagare av gödseln, talar enligt Mark- och miljödomstolens mening med styrka för att gödseln inte har tagits bort i enlighet med föreläggandet. Vad K B framfört framstår inte som rimliga förklaringar avseende hanteringen av gödseln.

Mark- och miljööverdomstolen finner sålunda att nämnden har visat att K B har överträtt vitesföreläggandet även i den del föreläggandet avser att ta bort gödseln. Vitesbeloppets storlek får anses skäligt och det har inte framkommit några särskilda skäl som kan motivera en jämkning av beloppet. Vitet ska därför dömas ut i enlighet med nämndens yrkande.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2015-05-21

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Liselotte Rågmark, Gösta Ihrfelt och Margaretha Gistorp, referent, samt tekniska rådet Yvonne Eklund.

Föredragande har varit Ulrika Agerskans.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-09-11
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 2876-14

SÖKANDE

Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs Stad

MOTPART

K B

SAKEN

Ansökan om utdömmande av vite

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår ansökan.

Dok.Id 275632

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00 -

BAKGRUND

Med anledning av klagomål gjorde Miljöförvaltningen vid Göteborgs Stad (nedan Miljöförvaltningen) ett tillsynsbesök på fastigheten X, med lagfa-ren ägare K B, varvid konstaterades att delar av fastigheten fyllts ut med hästgödsel. Iakttagelsen föranledde Miljöförvaltningen att i beslut den 3 mars 2014 förelägga K B om dels (punkt 1) förbud mot framtida utfyllnad med häst-gödsel, dels (punkt 2) att

”[...] ta bort gödseln som lagts upp på framsidan av fastigheten, det vill säga sidan mot vägen, senast den 21 mars 2014. Gödseln ska transporteras bort av transportör som har tillstånd och lämnas till godkänd mottagning t ex som jordförbättring. Redovisning av transportör och mottagare av gödseln ska göras till miljöförvaltningens senast den 24 mars 2014 genom kopia på kvitto.

Föreläggandet gäller vid vite om 20 000 kronor och därefter med 15 000 kr för varje månad som föreläggandet inte har följts.”.

K B delgavs beslutet den 4 mars 2014 och efter att detta vunnit laga kraft ansökte Miljöförvaltningen den 15 maj 2014 om utdömmande av vite om 20 000 kr. Ansökan bifölls genom mark- och miljödomstolens dom den 7 juli 2014 i mål nr M 1875-14.

Miljöförvaltningen har nu hos mark- och miljödomstolen ansökt om utdömmande av vite avseende ytterligare tidsperioder.

YRKANDEN M.M.

Miljöförvaltningen har yrkat att mark- och miljödomstolen ska döma ut vite för två månader som föreläggandet den 3 mars 2014, dnr 01900/14, punkt 2, inte följts (från ansökan om utdömmande i maj till och med juli) med ett belopp om 15 000 kr per månad.

Till stöd för ansökan om utdömmande av vite har anförts bland annat följande. Miljöförvaltningen har den 3 mars 2014 förelagt K B att vid vite ta bort gödseln som lagts upp på framsidan av fastigheten senast den 21 mars 2014. K

B skulle dessutom senast den 24 mars 2014 redovisa uppgifter om transportör och mottagare av gödseln och komma in med kvitto över hämtning. Föreläggandet förenades med vite om 20 000 kr och därefter med 15 000 kr för varje månad som det inte följts. K B blev den 4 mars 2014 delgiven beslutet. Beslutet har inte överklagats och har därmed vunnit laga kraft.

Miljöförvaltningen inspekterade fastigheten den 12 maj 2014. På områdena där det tidigare hade lagts upp gödsel hade K B nu lagt över sand, jord och grus. Eftersom det inte var någon skillnad på höjdnivåerna verkar det som att gödseln inte hade tagits bort. K B kunde inte redovisa några kvitton på borttransport av gödseln. En ansökan om utdömande av vite har gjorts till mark- och miljödomstolen i maj och den 7 juli dömde domstolen ut vite.

Den 29 juli 2014 inspekterade Miljöförvaltningen på nytt fastigheten. På det område där det tidigare lagts upp gödsel hade det nu såtts gräs. Vid inspektionen gick det inte att avgöra om gödseln grävts ur och tagits bort. K B har senare under dagen sänt in mail med foto för att visa att del av slänten på framsidan av fastighet-en grävts ur. Av fotot går det inte att utläsa om gödseln är borta eller om den är kvar.

Enligt föreläggandets andra punkt ska gödseln grävas bort och transporteras till godkänd mottagare. Dessutom ska intyg/kvitton skickas in från transporten för att visa vart gödseln tagit vägen. Detta med syfte att tillsynsmyndigheten ska kunna kontrollera att gödseln hanterats på ett godtagbart sätt. Gödsel ska enligt gällande regler spridas på jordbruksmark, lämnas till yrkesmässig framställning av jordförbättring eller lagras på gödselplatta eller container. Avsikten med att kvitto eller intyg ska skickas är också för att styrka att massorna faktiskt transporterats bort eftersom detta inte är lätt att avgöra visuellt eller på annat sätt.

K B har den 29 juli per mail redovisat att av sex kubikmeter hämtad gödsel har tre kubikmeter gödsel transporterats tillbaka till samma hästgård i Torslanda där det hämtats. Bjunert har den 30 juli kompletterat redovisningen och sagt att han inte

kan ge ytterligare uppgifter om vart gödseln tagit vägen eftersom han inte transporterat bort det själv.

K B har inte redovisat de uppgifter som efterfrågats i föreläggandet. Mot-tagare av gödsel är angiven som hästgård i Torslanda och inga kvitton eller ytterligare upplysningar har kunnat presenteras. Enligt det som Bjunert sa vid inspektionen den 29 juli så kommer det bli svårt att presentera kvitto eftersom hanteringen av gödsel skett svart. Med anledning av att Miljöförvaltningen fått flera olika uppgifter om vart massorna transporterats och hur de hanterats anser förvaltningen att utan kvitton kan inte så lösa beskrivningar som att mottagaren är en hästgård i Torslanda accepteras. K B angav vid första inspektionen att massorna var gräsklipp och att det inte fanns hästgödsel på fastigheten. Därefter har han angett att bränd gödsel köpts från Brudberget i Mölndal vilket Brudberget förnekade när Miljöförvaltningen ringde för att kontrollera uppgifterna. Vid senare tillfälle har han angett att massorna grävts bort och hämtats av Allfrakt från vilka han väntade på kvitto. Vid senaste inspektionen angav Knut att gödseln hämtats och lämnats tillbaka till en hästgård i Skrabro och i mailet som kom in senare samma kväll var det en hästgård i Torslanda som fått ta emot den gödsel som inte lämnades kvar som jordförbättring vid grässådden.

Att använda gödsel som fyllnadsmaterial för att höja och jämna till en villatomt är olämpligt och inte förenligt med gällande lagstiftning. Det sker kontinuerligt läckage av näringsämnen till omgivande mark från utfyllnadsplatserna på tomten. Det finns även risk för att näringsämnen och bakterier från gödseln som lagts upp på framsidan av fastigheten förorenar grannens dricksvattenbrunn.

Miljöförvaltningen anser att det är viktigt att gödseln som lagts upp på framsidan av fastigheten tas bort. Därför har förvaltningen förelagt K B att inkomma med uppgifter som visar att han verkligen har rättat sig efter föreläggandet.

DOMSKÄL

Enligt 26 kap. 9 § miljöbalken får tillsynsmyndigheten meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska efterlevas. Beslut om föreläggande enligt miljöbalken får förenas med vite enligt 26 kap. 14 § miljöbalken. De närmare reglerna om utformning och hantering av vitesförelägganden finns i lagen (1985:206) om viten.

I mål om utdömande av vite har domstolen att försäkra sig om att såväl vitesföreläggandet som ansökan om vitesutdömande uppfyller vissa grundläggande krav. Först sedan dessa kontrollpunkter utfallit positivt kan domstolen övergå till att pröva om adressaten följt föreläggandet.

Vad avser föreläggandet kan detta, sedan det vunnit laga kraft, underkännas endast om det inte tillkommit i laga ordning eller om det innehåller något väsentligt eller uppenbart fel. I målet har dock inte framkommit annat än att det lagakraftvunna beslutet av den 3 mars 2014 är lagligen grundat och att det inte innehåller några sådana uppenbara oriktigheter. Vitesföreläggandet gäller således.

Beträffande ansökan gör mark- och miljödomstolen följande anmärkning. Det är i förevarande fall fråga om ett löpande vite där tidsfristen för fullgörande bestämts till en månad varvid tiden för fullgörande måste anses löpa ut den 24:e varje månad. Mark- och miljödomstolen kan konstatera att sedan vite dömts ut för den första månaden – fr o m den 25 mars t o m den 24 april – återstår totalt tre på samma sätt brutna månadstidsperioder – april/maj, maj/juni och juni/juli – räknat fram till dagen för ansökans datering den 1 augusti 2014. Enligt formuleringen i ansökan avser denna emellertid de ”*två månader som föreläggandet inte följts (från ansökan om utdömande i maj till och med juli)*”. Skrivningen kan inte uppfattas annat än som mycket oklar. Det är inte heller med ledning av övriga uppgifter i ansökan möjligt att fastställa exakt vilka tidsperioder som härvid avses. Med hänsyn till utgången i målet i materiellt hänseende, se nedan, föranleder nämnda oklarhet endast detta domstolens påpekande.

Det offentlighetsrättsliga vitesinstitutet är utformat på ett sätt som ger det en påtaglig straffrättslig karaktär. Detta avspeglas inte minst i bevisbördans placering och det höga beviskravet. Enligt huvudregeln, från vilket förevarande mål inte utgör något undantag, ankommer det sålunda på beslutmyndigheten att förete övertygande bevisning om att den mot vilket föreläggandet riktar sig till har brutit mot dess föreskrifter.

Såvitt nu är av intresse har Miljöförvaltningen vid två tillfällen – den 12 maj och den 29 juli 2014 – gjort besök på den aktuella fastigheten. Av ansökan framgår att vid det första tillfället noterades sand, jord och grund på platsen där förvaltningen tidigare dokumenterat gödsel. Någon höjdskillnad konstaterades emellertid inte och det ”*verkar [...] som att gödseln inte hade tagits bort*”. Beträffande det andra tillfället, som ägde rum drygt två och en halv månad senare, anges vidare att det noterades gräs inom området för gödselutfyllnaden varför ”*det inte [gick] att avgöra om gödseln grävts ur och tagits bort*”.

Enligt mark- och miljödomstolens mening tyder iakttagelsen vid besöket den 12 maj 2014 – oförändrad marknivå – på att åtminstone en viss mängd gödsel har avlägsnats. Det material som lagts på borde annars ha lett till en höjning av marknivån snarare än att denna förblivit oförändrad. Även uppgifterna från det andra besöket ger upphov till tvivel ifråga om det alltjämt fanns kvar gödselutfyllnad vid denna tidpunkt. Som nämnts åvilar bevisbördan för att föreläggandet inte fullgjorts Miljöförvaltningen och beviskravet härvid måste ställas högt. De omständigheter som åberopats till stöd för ansökan är dock, enligt domstolens förmenande, långt ifrån av den styrkan att de når upp till detta krav. Iakttagelserna från de båda besöken ger upphov till beaktansvärda oklarheter snarare än att ge stadga åt vad Miljöförvaltning gör gällande. Det finns dock onekligen skäl att ifrågasätta om allt gödsel verkligen har bortskaffats, inte minst mot bakgrund av de varierande uppgifter och förklaringar som, enligt ansökan, lämnats av K B. Detta förtar dock inte kravet på att sökanden måste ha företett övertygande bevisning för att ansökan ska kunna bifallas. Vid sagda förhållanden ska Miljöförvaltningens ansökan sålunda avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV426)

Överklagande ska ha inkommit till mark- och miljödomstolen senast den 2 oktober 2014 men vara ställt till Mark- och miljööverdomstolen. Prövningstillstånd krävs.

Ulf Klerfalk

rådman

Föredragande har varit beredningsjuristen Olof Petersson.